

Täysistunto

Tiistai 28.2.2017 klo 14.02—15.45

9. Lakialoite laiksi Suomen perustuslain 49 §:n ja eduskunnan päätökseksi eduskunnan työjärjestyksen 54 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 3/2017 vp Jari Myllykoski vas ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

15.30 **Jari Myllykoski vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lakialoite laiksi Suomen perustuslain 49 §:n ja eduskunnan päätökseksi eduskunnan työjärjestyksen 54 §:n muuttamisesta.

Lakialoitteen pääasiallinen sisältö on se, että kansalaislakialoite tulee aina käsitellä arvokkaasti ja sille pitää antaa se mahdollisuus, joka edistää kansalaisten sitoutumista politiikkaan, ja näin ollen olen sitä mieltä, että vaikka eduskunta vaihtuu, niin kansa ei vaihdu. On tärkeää, että kansalaislakialoiteilla ollaan haluttu edistää sitä, että kansalaiset voivat nostaa esiin poliittisia avauksia puolue- ja muut rajat ylittävällä tavalla. Tämä vahvistaa kansalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja poliittista aktiivisuutta, millä on yhteiskunnalle suuri positiivinen merkitys. Internetin ja sosiaalisen median ansiosta kansalaisaloitteeseen on mahdollista saada suuri määrä allekirjoituksia, vaikka takana ei olisikaan suurta järjestökoneistoa työntekijöineen ja tiedotuskanavineen. Kansalaislakialoitteiden arvokas käsittely sekä vahvistaa kansalaisten suoria vaikutusmahdollisuuksia että korostaa eduskunnan roolia lakia säätävänä elimenä. Tähän mennessä eduskunta on käsitellyt 13 lakialoitetta, joista on yksi hyväksytty eli tasa-arvoinen avioliittolaki.

Yhtään kansalaislakialoitetta ei tähän mennessä ole rauennut siksi, että vaalikausi olisi ehtinyt loppua ennen sen käsittelyä. Tämä toki on tarkoittanut sitä, että kansalaislakialoitteita valmistelevat tahot ovat ymmärtäneet, että aloitteiden eduskuntaan jättäminen tapahtuu vaalikausien alussa, mikä sinällään tuo tietysti eduskuntaan omaa käsittelypainettaan. Siltä osin katson, että lakialoite siitä, että kansalaisaloite ei raukea eduskuntavaalikauden aikana, on perusteltu. Jos kansalaisaloite olisi jätetty vaikkapa viime viikolla ja olisimme ennenaikaisissa vaaleissa, tämä tarkoittaa sitä, tämä aloite raukeaisi. Ja mielestäni sellainen mahdollisuus pitää poissulkea, sillä kansa on puhunut enkä usko, että aloitteen allekirjoittajat peruisivat päätöstään uuden eduskunnan myötä, vaikkapa poliittisten valtasuhteiden muutoksessa, vetäisivät sen pois, vaan he ovat lähteneet siihen omasta tahdostaan ja näkevät väkevänä oman näkemyksensä, että lakia pitää jollakin tavoin muuttaa. Siksi, arvoisa puhemies, onkin perusteltua käydä tätä keskustelua juuri nyt, kun kansalaislakialoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2017 vp

teista keskustelu käy niin sanotusti kuumana sekä kansanedustajien että myös kansalaisten keskuudessa.

Yhdistän tähän nyt, arvoisa puhemies, hieman toistakin näkemystä, siihen liittyen, kuinka kansalaislakia olisi hyvä eduskunnassa käsitellä. Mielestäni puhemiehen olisi — virkamiehistönsä avulla — hyvä arvioida, kun kansalaislakialoite jätetään eduskuntaan, ratkaista jo siinä vaiheessa, onko kansalaislakialoite mahdollisesti Suomen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vastainen, ja tällöin tätä lakialoitetta ei lähetettäisi edes valiokunnan käsittelyyn. Mutta mikäli puhemiehistö on tämän ratkaisun tehnyt, että tällaisia sitoumuksen vastaisia piirteitä ei tässä lakialoitteessa olisi, niin se menisi valiokunnalle niin kuin sitten täällä päätetään. Valiokunta kuitenkin käyttäisi harkintaansa jo siinä vaiheessa, puntaroiden, onko tässä perustuslaillisia ongelmia, ja ennen kuin aloitetta aloitetaan käsittelemään, valiokunta kysyisi asiaa perustuslakivaliokunnalta — jos tällaisia piirteitä on, että siinä voisi olla perustuslaillisia ongelmia — ja tämän perustuslakivaliokunnan lausunnon jälkeen valiokunta sitten päättää, lähdetäänkö tätä käymään läpi tuon viime eduskunnan käytännön mukaan, joka on hyvä, eli tällaisilla julkisilla kuulemisilla. Eli jos ei ole perustuslaillisia esteitä, niin tehtäisiin päätös, että lakia lähdetään valmistelemaan, ja sitoudutaisiin tavallaan siihen, että mietintö tuodaan joko hylkäävänä tai kannatettavana.

Arvoisa puhemies! Näillä sanoilla — tälle "runsaalle" kansanedustajajoukolla — olen käyttänyt puheenvuoron.

15.36 Antti Kurvinen kesk: Herra puhemies! Edustaja Myllykoski on tehnyt aivan ansiokkaan lakialoitteen, ja myös ansiokkaita ovat ne muut allekirjoitukset, mitkä siinä ovat. Tämä on ihan harkitsemisen arvoinen ehdotus, että nämä kansalaisaloitteet eivät raukeaisi, kun vaalikausi päättyy, vaan voitaisiin sitten seuraavilla valtiopäivillä vaaleista huolimatta, kun tosiaan, niin kuin on todettu, kansa ei vaihdu, jatkaa aloitteen käsittelyä.

Itse kuitenkin näen, että tämä tuore kansalaisaloitejärjestelmä, mikä tällä vuosikymmenellä on tuotu täydentämään — "täydentämään" on minusta tärkeä huomio — meidän edustuksellista demokratiaamme, vaatisi laajempaa uudistamista ja korjaamista. Siellä on ilmennyt nyt monia epäkohtia tässä ihan viimeisen parin vuoden aikana tällä vaalikaudella, esimerkiksi tämä ilmiö, että tehdään vasta-aloitteita aiemmin tehdyistä, aiemmin hyväksytyistä kansalaisaloitteista. Lisäksi on ilmennyt selkeitä puutteita näiden kansalaisaloitteiden laadussa.

Otanpa esimerkiksi tämän ulkomaalaisen rikoksentekijän karkottamisaloitteen. Siinä se aloite oli niin huonolaatuinen, että jos se olisi hyväksytty, se olisi johtanut eri lopputulokseen kuin mitä aloitteella tarkoitettiin. Ei ole varmaan kovin järkevää, että sellaista täällä eduskunnassa pitkällisesti käsitellään.

Lisäksi toivoisin, että harkittaisiin allekirjoitusten määrää. Tällä hetkellä se on 50 000 allekirjoitusta. Jos me ajattelemme, että 100 kansanedustajan allekirjoittama aloite saa mittavan käsittelyn tässä talossa, niin jos yksi kansanedustaja on saanut noin 5 000 ääntä, niin kuin monessa vaalipiirissä on, niin silloinhan 100 kansanedustajan allekirjoittamalla aloitteella on 500 000 ihmistä takana ja 50 000 allekirjoittajan taustalla olisi sitten vain 10 kansanedustajaa. Ehkä pitäisi miettiä myös sitä, voisiko se keräysaika olla vähän lyhyempi.

Arvoisa puhemies! Toivonkin, että pikaisesti puolueet ja eduskuntaryhmät [Puhemies koputtaa] ryhtyvät parlamentaariselta pohjalta pohtimaan, miten tätä kansalaisaloitejärjestelmää uudistetaan kokonaisuudessaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2017 vp

15.38 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa puhemies! Itsekin haluan kiittää edustaja Myllykoskea hyvästä aloitteesta ja nostaa nämä tässä äsken kuullut edustaja Kurvisen puheenvuorossa olleet asiat kansalaisaloitteen mielekkyydestä: ovatko nämä vasta-aloitteet ja tämä allekirjoittaneiden määrä järkeviä. Itse ajattelen niin, että nyt näyttää siltä, että se muutama vuosi sitten tehty kansalaisaloitemahdollisuus ei oikein toimi niin kuin oli tarkoitettu, ja siksi katsoisinkin, että tässä allekirjoittaneiden määrässä tai siinä, miten niitä nimiä kirjoitellaan tänä päivänä, olisi vähän tarkentamista. Tuo sähköinen allekirjoitus ynnä muut ovat kovin helppoja vastatoimenpiteitä, ja siksi toivonkin, että täällä talossa ei aleta pelkästään kansalaisaloitteiden pohjalta tekemään lainsäädäntötyötä. Mutta itse asiassa tuo edustaja Myllykosken aloite sinällensä on hyvä kyllä pohjaesityksenä.

15.39 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia edellä käytetyistä puheenvuoroista. Minun mielestäni on tähdellistä nyt, vaikka se ei juuri tähän suoranaisesti liitykään, että tällä kaudella kansanedustajat ovat pikavippien korkokaton osalta keränneet yli 130 allekirjoittajaa ja välillisesti he edustavat yli 800 000 Suomen kansalaista. Onkin tavallaan tämän oman työn arvolle hieman ristiriitainen tunnelma siitä, että kun on yli 800 000 allekirjoittajaa välillisesti, niin aloite on valiokunnassa ja joko valiokunta sitten toteaa siitä jotakin tai on toteamatta yhtään mitään. Nämä ovat murheellisia näytelmiä, että yli 100 allekirjoittajan aloitteisiin valiokunta ei totea mitään. Se on minun mielestäni eduskunnan arvovallan ja kansanedustajien aktiivisuuden osalta ristiriitainen tilanne siihen nähden, että siihen on sitoutunut niin moni. Valiokuntien pitäisi kyllä myös omaa toimintaansa ryydittää niin, että kolmen kuukauden kuluessa valiokunta ilmoittaisi kansanedustajalle, mitä toimenpiteitä tälle lakialoitteelle tehdään: että joko se ei etene tai sitten, että se on lähetetty ministeriöön. Se olisi vähintä, mitä voitaisiin tehdä kansanedustajille, jotka ovat 100 allekirjoittajaa saaneet, se, että tällainen käsittely valiokunnassa tulisi, ettei se vain ole siellä jossakin ja sitten todetaan aikojen takaa, että kiitos ja näkemiin, mitään ei tapahtunut, ja kansanedustajan oma aktiivisuus jää tavallaan toteamatta.

Mutta, arvoisa puhemies, toivon, että tämä voisi olla yksi signaali oikeusministeriöön, että kansalaislakia ruvettaisiin katsomaan uudelleen ja näitä keskustelussa esille tuotuja asioita voitaisiin käsitellä.

15.41 Antti Kurvinen kesk: Herra puhemies! Minusta tämä on erittäin arvokasta keskustelua, vaikka meitä ei täällä aivan valtaisa joukko parlamentaarikkoja paikalla olekaan. Tässä ollaan ihan ydinasioitten äärellä. Kyllähän kuitenkin meidän perustuslakimme lähtee edelleen liikkeelle siitä, että ensisijainen ylimmän vallan ja lainsäädäntövallan käyttäjä on tämä sali, eduskunta, johonka valitaan 200 edustajaa eri vaalipiireistä, ja me olemme se joukko, joka edustaa kansan kulloistakin tahtoa. Nyt ehkä muutaman vuoden aikana on syntynyt vähän sellainen kulttuurikin liittyen tähän someaikaan ja netti-ilmiöihin, että tuntuu, että monesta kansalaisesta kansalaisaloitteet ovat sellainen pääasiallinen tapa muuttaa lainsäädäntöä ja viedä asioita eteenpäin. Eihän sen niin pitäisi olla.

Kansalaisaloitejärjestelmä on ihan hyvä täydentävänä, mutta ei ole minusta terve kehitys, jos kaikista asioista ryhdytään laatimaan kansalaisaloitteita. Kyllä minusta ennen kaikkea pitää edelleenkin vaikuttaa puolueiden kautta, ja siinä kaikilla puolueilla, niin eduskuntapuolueilla kuin eduskunnan ulkopuolisilla puolueilla, on selkeästi peiliin katsomisen paikka, minkä takia näitä aloitteita, joita nyt on kansalaisaloitteenakin tuotu tänne taloon, ei ole viety eteenpäin puolueissa, vaikka puoluekokousaloitteina.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2017 vp

Pidän, arvoisa puhemies, omalta kannaltani henkilökohtaisesti vähän outona sitä, jos kansanedustajat tai Euroopan parlamentin jäsenet hyvin voimakkaasti osallistuvat kansalaisaloitekeräyksiin. Se ei tietenkään ole kiellettyä, eikä sitä minusta tarvitse erikseen lakisääteisesti kieltää, mutta tämän meidän järjestelmämme jänteveyden ja, voisiko sanoa, koherenssin kannalta ei ole kovin järkevää, että me, joilla on mahdollisuus toimia parlamentarisesti, menemme sinne vapaan kansalaistoiminnan vyöhykkeelle.

Loppuun haluan todeta, että olen edustaja Myllykosken kanssa samaa mieltä siitä, että kyllä tätä edustajien aloitteitten käsittelyä valiokunnissa pitää terhakoida, ja kyllä pitää lisätä [Puhemies koputtaa] edustajien mahdollisuutta vaikuttaa niin talousarvioon [Puhemies koputtaa] kuin lainsäädäntöön.

15.43 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! En halua pitkittää keskustelua, mutta viestinä sinne puhemiehistölle ja ehkä pääsihteerillekin täältä salista käsin: Uskoisin, että kun lakialoite joskus tuntuu — ja itsekin on siihen ehkä syyllistynyt — niin hirvittävän hyvältä ajatukselta, niin valiokuntien rooli kansanedustajien tekemien lakialoitteiden käsittelyssä niin, että niistä tehdään päätöksiä, voisi ehkä, jos ilkeästi sanotaan, tehtailua hie-man hillitä, jos kansanedustaja tietoisesti altistaa itsensä sille, että tämä lakialoite käsitellään valiokunnassa ja siihen kommentoidaan jotakin. Varmasti tässä olisi yksi semmoinen kanava, että tämä kansanedustajien lakialoitteitten tekeminen saisi ehkä omaa arvokkuutta lisää, kun kansanedustaja tietää, että tästä tehdään päätös, joka sitten julkaistaan eduskunnassa. Tällöin olisi ehkä vastuullisempaa ajattelua, minkälaisia lakiehdotuksia tehdään, ettei sitä tehdä vain julkisuuden tavoittelun vuoksi, vaan että siellä on todellinen tah-to muuttaa suomalaista lainsäädäntöä joko niin, että omat taustaryhmät ovat lähestyneet, tai niin, että omat äänestäjät haluavat, että näin toimitaan, jolloin tähän saataisiin ehkä semmoista ryhdikkyyttä lisää.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.